

Asia: VN/25768/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnokseen liikennepalvelun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (taksit)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua jäsenistölleen tärkeistä taksiliikenteen kehittämistä edistävästä toimista. Näemme tärkeänä taksipalveluiden luotettavuuden, turvallisuuden, saatavuuden ja laadun varmistamisen fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille henkilöille.

Invalidiliitto kannattaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvän takseja koskevan lainsäädäntöhankeen tavoitteita: vahvistaa kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen, edistää taksien saatavuutta, huomioida eri asiakasryhmät koko maassa sekä tehostaa taksiliikenteen valvontaa ja kitkeä harmaata taloutta.

Matkustusturvallisuus

Matkustusturvallisuus on keskeisin asia taksipalveluiden toimivuudessa. Invalidiliittoon tulee säännöllisesti yhteydenottoja, joissa kerrotaan erilaisista matkustusturvallisuutta vaarantavista tilanteista. Useimmat tilanteet koskevat pyörätuolissa matkustavia asiakkaita. Nämä ovat koskeneet mm. pyörätuolin kiinnittämättä jättämistä tai muutoin kiinnittämisen ja turvavöiden käytön laiminlyöntiä. Näiden teknisten ja lakiin perustuvien toimenpiteiden laiminlyöntien lisäksi asiakkaat ovat kokeneet useita erityyppisiä matkustusturvallisuutta vaarantavia tilanteita sekä epäasiallista käytöstä mm. seksuaalista häirintää.

On syytä huomioida, että vammaiset asiakkaat ovat täysin riippuvaisia taksinkuljettajasta ja hänen työsuorituksestaan. Takseihin suunnattu liikennevalvonta on rajallista eikä sen kautta voida kuin satunnaisesti puuttua näihin tilanteisiin.

Taksinkuljettajan koulutus

Taksinkuljettajilla tulee olla valmius erilaisten asiakasryhmien, kuten esimerkiksi eri tavoin vammaisten henkilöiden, kohtaamiseen. Liikuntavammaisten asiakkaiden kohdalla korostuu kuljettajan taito käyttää esteettömän ajoneuvon laitteita, kuten turvalaitteet, takalaitanostin sekä porrasvetolaite. Näin huomioidaan asiakkaan turvallinen avustaminen sekä kuljettajan ergonomia. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota ennakoivan ajon tärkeyteen sekä asiakkaan tilanteen niin vaatiessa hidasajoon.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan taksinkuljettajan koulutus sisältäisi opetusta matkustajien avustamisesta ja turvallisuudesta huolehtimisesta, erilaisten matkustajaryhmien erityistarpeista, taksipalvelujen asiakaspalvelutilanteista, kuljettajien oikeuksista ja velvollisuuksista sekä liikenteen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Invalidiliitto painottaa, että em. osa-alueiden teoriaopetuksen lisäksi koulutukseen tulee sisältyä riittävä määrä käytännön harjoitteita, joilla varmistetaan kaikille kuljettajille taito avustaa eri tavoin vammaisia matkustajia. Koulutuksessa tulee huomioida asiakasta kunnioittava ja asiallinen kohtelu. On myös muistettava, että taksipalveluita, erityisesti erityisryhmien taksipalveluita käyttävät myös alaikäiset asiakkaat ilman huoltajaa. Kuljettajalla täytyy olla riittävä kielitaito koulutuksen suorittamiseen samalla kun koulutus antaa valmiuksia alueiden paikallistuntemukseen. Lisäksi koulutuksen yhteydessä tulee kerrata voimassa olevia liikennesääntöjä. Näiden elementtien tulee sisältyä myös ajoluvan perusteeksi suunniteltuun täydennyskoulutukseen.

On perusteltua, että taksinkuljettajan koe vastaisi ehdotettua taksinkuljettajan koulutuksen sisältöä. Invalidiliitto esittää teoriakokeen ohien myös ajokoetta. Tällä voidaan varmistaa kuljettajan liikennesääntöjen tuntemusta, tilannekohtaista ajotapaa sekä kokelaan riittävää suomen- tai ruotsin kielen taitoa.

Vammaiset asiakkaat ovat suuri taksien käyttäjäryhmä. Erityisryhmien kohdalla kuljettajakoulutuksen merkitys korostuu ja kuljettajalla tulee olla valmiudet kohdata eri tavoin vammaiset ihmiset sekä taitoa huomioida aikuisten ja alaikäisten matkustajien erityistarpeet. Koulutus lisää kuljettajien tietoisuutta työn vaativuudesta ja erityispiirteistä.

Invalidiliitto kannattaa pakollista erityisryhmien kuljettajakoulutusta. Koulutuksella varmistettaisiin, että kuljettajalla on aina taito kohdata eri tavoin vammaisia ihmisiä ja kyky avustaa asiakas turvallisesti ajoneuvoon ja sieltä pois sekä tarvittaessa saattaa asiakas määränpään. Lisäksi pakollinen koulutus varmistaisi, että kuljettaja hallitsee yleisempien apuvälineiden (vähintään manuaalipyörätuoli, sähkökäyttöinen pyörätuoli, rollaattori) käsittelyn, ennakoivan ajon, hidasajon, porrasvedon sekä esteettömässä ajoneuvossa pyörätuolilla matkustavan asiakkaan asianmukaisen

kiinnityksen sekä autossa olevien lisälaitteiden käytön (esim. takalaitanostin). Käytännössä haasteita on ollut myös tilanteissa, joissa kuljettajalla on puutteelliset tiedot ja taidot, kun matkustajan apuvälineenä on opas- tai avustajakoira.

Näkemyksemme mukaan erityisryhmien pakollinen kuljettajakoulutus vahvistaisi osaamista, sitouttaisi kuljettajia työhönsä, lisäisi työn arvostusta ja edistäisi taksimatkojen turvallisuutta sekä luotettavuutta. Erityisryhmien kuljettajakoulutuksen osalta Invalidiliitto näkee käytännön näyttökokeen välttämättömänä. Näin voidaan varmistaa erityisryhmien kuljettajakoulutuksen käyneen kuljettajan tosiasiallinen kyvykkyys hallita ja käyttää turvallisesti erityisesti esteettömän ajoneuvon invavarusteisiin kuuluvia turvavälineitä sekä käsitellä erityyppisiä yleisempiä apuvälineitä.

Invalidiliitto pitää perusteltuna esitystä siitä, että kansallisesti olisi tarpeen myös säätää muussa EU- tai ETA-valtiossa suoritetusta taksinkuljettajan kelpoisuudesta sekä kelpoisuuden hyväksyvistä viranomaisista. Kelpoisuuden hyväksyvä viranomainen olisi esityksen mukaan Liikenne- ja viestintävirasto. Taksinkuljettajalla tulee olla valmius toimia sen maan säännöillä ja sen maan olosuhteissa, jossa hän ammattiaan harjoittaa. Tästä syystä pidämme perusteltuna, että näiden kuljettajien on suoritettava Suomessa taksinkuljettajan koe ja ajonäyte, jotta voidaan varmistaa laadukas ja turvallinen palvelu. Korostamme, että kuljettajan riittävä suomen tai ruotsin kielen osaaminen tulee varmistaa virallisella kielikokeella (B1 kielitaito). Lisäksi kelpoisuuden varmistamiseksi tulee taksinkuljettajan osallistua vähintäänkin täydennyskoulutukseen ja hänen tulee läpäistä erillinen ajokoe, jolla varmistetaan suomalaisten liikennesääntöjen tuntemus. Hyväksytysti suoritettuna tulee olla myös suomalaisen ajokortin vaatimusten mukaisesti mm. liukkaan kelin ajoharjoitukset.

Taksinkuljettajan kokeeseen lisättävää konkretiaa

Invalidiliitto pitää perusteltuna, että Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi taksinkuljettajan kokeen järjestämisestä sekä antaisi tarkempia määräyksiä taksinkuljettajan koulutuksen ja kokeen sisällöstä, toteutuksesta sekä kokeeseen ilmoittautumisesta. Invalidiliitto pitää hyvänä, että nykyistä määräyksenantovaltuutta laajennettaisiin koskemaan myös taksinkuljettajan koulutuksen sisältöä ja toteutusta sekä taksinkuljettajan kokeen arviointia ja kokeen järjestämistapoja.

Invalidiliitto kiinnittää erityistä huomiota taksiliikenteen vapaaehtoiseen erityisryhmien kuljettajakoulutuksen sisältöön ja toteutukseen. Tilanteessa, jossa taksinkuljettajien koulutus tulee pakolliseksi, on syytä erityisryhmiä koskevaa sisältöä muokata siten, ettei koulutussisältöihin synny turhia päällekkäisyyksiä.

Erityisryhmien kuljettajakoulutusta koskevaa määräystä tulee toteuttaa esitetyn lakiesityksen siirtymäsäännöksen aikana. On tärkeää, että erityisryhmien kuljettajakoulutusta koskevan määräyksen vaatimukset konkreettisista harjoitteista mm. turvavälineistön käytöstä sekä liikkumisen avustamisesta rappusissa, luiskissa ja hisseissä ovat katkeamatta voimassa.

Teoriaosuudet on usein järjestetty etäkoulutuksina. Erityisryhmien kuljettajakoulutuksen vastaavanlaisen sisällön konkreettisista harjoituksista tulisi kuulua myös taksinkuljettajan peruskoulutukseen. Kaikki vammaisten ihmisten taksipalveluiden tarve ja käyttö eivät toteudu julkisesti tuettuina matkoina, joten kaikilla kuljettajilla tulisi olla valmius eri asiakasryhmien kuljettamiseen. Niin taksinkuljettajien peruskoulutuksessa kuin täydennyskoulutusjaksoissa tulee olla erityisryhmät huomioituina. Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että kaikilla taksinkuljettajilla on valmiudet turvata eri tavoin vammaisten ihmisten taksimatka.

Huomiot nykytilan arvioinnista - saatavuuden näkökulmasta

Taksien saatavuutta on arvioitu hallituksen esitysluonnoksessa pääosin toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten, koulutusvaatimusten ja kysyntäpiikkien osalta. Vuoden 2018 taksiuudistuksen yhteydessä tapahtunut asemapaikkojen ja päivystysvelvoitteiden poistuminen on tehnyt mahdolliseksi taksien saatavuuden etenkin haja-asutusalueilla ja viikonloppuisin. Muutos koskettaa erityisesti niitä vammaisia ihmisiä, joilla ei ole muita kodin ulkopuolisen liikkumisen mahdollisuuksia.

Edellinen taksiuudistus on murentanut laajasti kansalaisten luottamusta taksipalveluiden saatavuuteen ja laatuun. Fyysisesti vammaisille ja toimintaesteisille ihmisille erityisesti oikeanlaisen taksikaluston saatavuus on tärkeää. Invalidiliitto on erityisen huolissaan isojen esteettömien ajoneuvojen nykyään vaikeasta saatavuudesta. Päivystysvelvoite tukisi saatavuutta. Taksien saatavuus kaikkialla Suomessa ympäri vuorokauden on asia, johon on syytä hakea pikaisesti ratkaisua, jotta kansalaisten luottamus taksipalveluihin palautuu.

Liikenne- ja viestintäministeriössä aloitettiin taksiuudistuksen esivalmistelu syksyn 2023 aikana, jonka yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli viranomaisten, sidosryhmien ja omien selvitystensä pohjalta arviomuistion taksisääntelystä. Tässä muistiossa käsiteltiin taksipalveluiden luotettavuuden ja turvallisuuden lisäämistä sekä harmaan talouden torjuntaa ja selvitettiin keinoja saatavuuden parantamiseksi. Tällöin taksien saatavuuden edistämistä arvioitiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjeistuksen pohjalta; missä tilanteissa ajovuoroista ja päivystyksistä sopiminen olisi mahdollista vai nähtiinkö siinä riskejä tai epäselvyyksiä. Nyt käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksesta taksien saatavuuden edistäminen puuttuu.

Huomiot liikenneluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Invalidiliitto pitää liikenneluvan myöntämisen yhteydessä perusteltuna hyvämaineisuuden arviointia. Tämän yhteydessä on perusteltua huomioda liikenneluvan hakijan syyllistyminen myös henkeen ja terveyteen liittyviin rikoksiin sekä seksuaalirikoksiin. Kannatamme, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin hyvämaineisuuden arviontiin myös rikoslain 20 luvun ja 21 luvun mukaiset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä seksuaalirikokset. Huomioitavaksi tulisi tulla myös tilanteet, joissa liikenneluvanhakija on syyllistynyt syrjintärikokseen.

Huomiot taksien tunnistamista, valvontaa ja hinnoittelua koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Taksien tunnistamisen vahvistaminen lisää turvallisuuden tunnetta, kun eri tavoin toimintarajoitteiset ihmiset käyttävät taksipalveluita.

Invalidiliitto pitää hyvänä kirjausta siitä, että tilanteissa, joissa erityisryhmille suunnattujen taksiliikenteen lisäpalvelujen hintojen kehitys osoittaa, etteivät lisäpalvelusta kuluttajilta perittävät hinnat ole kohtuullisia, Liikenne- ja viestintävirasto voi asettaa niille enimmäishinnan. Enimmäishinta voidaan asettaa enintään vuodeksi kerrallaan. On tärkeää, että Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä olisi seurata vuosittain eri maantieteellisillä alueilla tarjottavien taksiliikenteen lisäpalvelujen hintojen kehitystä.

Tässä yhteydessä nostamme esiin YK:n vammaisyleissopimuksen 20. artiklan (Henkilökohtainen liikkuminen) ja erityisesti kohdan a) ”helpottamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista, sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan.”

Huomiot taksinkuljettajien ajoluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Taksipalveluissa vammaisen asiakas on useimmiten täysin riippuvainen kuljettajan toiminnasta. Tästä syystä Invalidiliitto näkee liikennepalvelulain 25 §:ssä määritellyn viiden vuoden aikarajan uuden taksinkuljettajan ajoluvan myöntämiselle liian lyhyenä niissä tilanteissa, joissa henkilö on

tuomittu sen laatuudesta rikollisesta toiminnasta, joka voisi vaarantaa matkustajaturvallisuuden. Näitä ovat esimerkiksi törkeä seksuaalirikos tai henkeen ja terveyteen kohdistuva törkeä rikos. Haavoittuvien ihmisryhmien ja alaikäisten ihmisten kuljettamisessa aikarajan tulisi olla 10 vuotta. Kannatamme myös uusien, hallituksen esitykseen kirjattujen rikosnimikkeiden lisäämistä esitysluonnokseen.

Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että taksinkuljettajan ajoluvan myöntämisen edellytyksenä olisi taksinkuljettajan koulutuksen suorittaminen hyväksytysti. Huomioiden alalle viime vuosina tulleet uudet kuljettajat pidämme hyvänä, että voimassa olevan taksinkuljettajan ajoluvan haltijoiden tulisi käydä kertaluontoinen taksinkuljettajan täydennyskoulutus ja siihen liittyvä koe ajoluvan uusimiseksi.

Invalidiliitto kannattaa ehdotusta, että terveysvaatimusten täyttyminen tulisi todistaa enintään kuusi kuukautta aikaisemmin annetulla lääkärin lausunnolla. Esteettömän taksin kuljettajalta vaaditaan tavallista henkilöauton kuljettamista parempaa fyysistä toimintakykyä. Esteettömän taksin kuljettajan työ pitää sisällään fyysisiä ja teknisiä työtehtäviä, joissa on myös otettava huomioon sekä asiakasturvallisuus, työturvallisuus että kyky käyttää kalustossa olevia turvavälineitä. Esimerkiksi pyörätuolin kiinnittäminen matkan ajaksi tapahtuu hyvin ahtaissa sisätiloissa, mikä edellyttää kykyä polvistua, sitoa ja nousta ylös pienessä tilassa. Joihinkin kuljetuksiin liittyy porrasvetoja ja useimmissa saatetaan pyörätuolilla matkustava asiakas kynnysten yli ja liikutaan ahtaissa portaikoissa ja porttikäytävissä tilanteissa, joissa tarvitaan saattamisapua. Raskaita apuvälineitä on kyettävä pitämään kiinni takalaitanostinta käytettäessä, minkä lisäksi pitää pystyä käsittelemään useinkin hyvin raskaita erilaisia liikkumisen apuvälineitä. Tämän takia Invalidiliitto pitää ehdottomana, että työn fyysinen luonne huomioidaan osana terveydellisiä toimintakykyvaatimuksia ja ehdottaa tässä yhteydessä ajokorttilain täydentämistä tältä osin.

Huomiot koulutusorganisaatioiden hyväksyntää ja valvontaa koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Invalidiliitto kannattaa, että taksiliikenteen yrittäjäkoulutus ja yrittäjäkokeen järjestämisvastuu muutettaisiin vastaamaan lain 25 a §:ssä määriteltyä taksinkuljettajan kokeen järjestämisvastuuta siten, että niiden valmistelu ja järjestäminen siirrettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi.

Pidämme tärkeänä varmistaa koulutusorganisaatioita valvovan viranomaisen tehokas toiminta tilanteissa, joissa koulutusorganisaatioiden aiempi toiminta on johtanut hyväksynnän peruuttamiseen. Tässä on keskeistä, että Liikenne- ja viestintävirasto voi perua koulutusorganisaatiolta luvan tai hyväksymispäätöksen, jos koulutusorganisaatio ei ole toiminut voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Huomiot esityksen voimaantuloa ja siirtymäsäännöksiä koskevasta luvusta 9.

Invalidiliitto kannattaa siirtymäsäännöskirjauksia esityksen mukaisina taksinkuljettajan ajoluvan myöntämisen ja uusimisen, taksinkuljettajakoulutuksen sekä täydennyskoulutuksen osalta kuitenkin enintään 1.4.2026 saakka. Muihin esityksen voimaantuloa ja siirtymäsäännöksiä koskevista kirjauksista emme ota kantaa.

Huomiot perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevasta kappaleesta 10

Muut huomiot

Invalidiliitto pitää perusteltuna, että taksinkuljettajan kokeessa sekä yrittäjänkokeessa todettu vilppi sekä niissä jälkikäteen todettu vilppi huomioidaan karensilla. Kannatamme esitettyä vuoden karenssiaikaa.

Huomioiden erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien matkustajien turvallisuus Invalidiliitto ehdottaa lakiin lisättäväksi ajoluvan peruuttamisen mahdollisuuden toistaiseksi. Tämä koskisi vähintäänkin niitä tapauksia, joissa taksinkuljettajan on todettu syyllistyneeksi törkeään seksuaalirikokseen, henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen, ihmiskauppaan taikka törkeään ryöstöön. Tuomion yhteydessä tulisi varmistaa, että ajoluvan tarkistaminen kytkettäisiin tuomion ajankohtaan.

Lopuksi muistutamme taksipalveluiden toimivuuden näkökulmasta YK:n vammaisyleissopimuksen 9. artiklasta "Esteettömyys ja saavutettavuus": "Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa: a) rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot, terveydenhuoltoyksiköt ja työpaikat mukaan lukien"

Huomionne esityksen nykytilan arviointia koskevasta luvusta 2

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Huomionne taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksiä koskevista ehdotuksista ja niiden perusteluista

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Saksanen Riitta
Invalidiliitto ry